

Lauluõpetajale

K. Ruut'i

Kooli laulude kogu juurde.

Kooliõpetajatele hinnata

H. Leoke'se kirjastus, Wiljandis.

1910.

H. Leoke

raamatukauplus, Wiljandis. ☞

Феллинъ, Лифл. губ.

Soowitab igasugu paremat kirjandust rohkes
wäljawalikus.

≡ Iga uus raamat ≡

on peale ilmumist kaupluses kohe saadawal.

Täielik eestikeelne

Laenu=raamatukogu.

Näitemängude

== kirjastus ja wäljalaenamine. ==

Kõige täielikum näitemängude, uuemate pare-
mate raamatute ja kaupluse kirjastusel ilmunud raa-
matute nimekirjad saadetakse kooliõpetajatele hinnata.

Raamatute kirjalikud tellimised

== täidetakse kirja saamise päewal. ==

!!! Talitus õiglane ja forralik !!!

Lauluõpetajale.

K. Kunt'i „Kooli laulude kogu“ I. jao juurde.

Tähtendus: See noodiraamat „Kooli laulude kogu“ sai 16 juulil 1889 a. Eesti Kirjanduse Seltsi Wõidupidul II. auuhinnaga kroonitud, aga Seltsi hingusele minekuga pidi ta tänini uinuma.

A. See kooli laulude kogu on kolmes jaos. Wallakooli jaoks on kaks jagu: ühehealega laulud alamklassile ja kahehealega laulud üleklassile, nagu seda praegune kooli teadus ja seadus nõuab. See aeg peaks ka juba Eesti koolides mööda olema, mil ühes parves aasta läbi lauluõpetamises muud ei tehtud, kui ühehealega kirikulaulusid õpetati, kõrgemal korral ka mõni mitmehealne waimulik laul, ning seda peast, ilma mingi juhatuseta, tuimal harjutamisel. Praegune kooliteadus ja seadus nõuab, et wallakoolis laulmist kahes jaos õpetataks; alamas jaos kuulmise järele, üllemas jaos nootide järele, pealegi Wenekesles.

Selle kogu lähemaks seletuseks on weel seda ütelda, et kumbki jagu kuusteistkümmend samm teeb, iga samm kergemast raskemaks minnes, nagu lõpul methodikalit järg näitab. Igas sammus on wiis laulu, nii et selle koguga wiis aastat edasi minna saab, enneku needjamad laulud uuesti tulewad. Sest ministeriumi koolides ja hariduse seltside koolides, mis niisama algkoolide hulka kuulduwad kui walla- ja külakoolidki, kestab täielise kursuse kooliaeg wiis aastat. Nii saab laps kõige oma kooliajal ikka uut laulu kuulda, sest osawal õpetamisel kostab wiisirikas laul igaist klassist wastu. Ning alama klassi ehk astme laulusid tuleb järgmise kõrgema klassi ehk astme kahehealsete laulude kõrwal alati korrata; sest kui seal alati terve kursuse aeg ainult kahehealseid laulusid lauldaks, siis alti lauljad lapsed ei saa mingit hari-

wat wiisi, mis neid fodus ja külas laulmisele huwitaks, mis ometi lauluõpetamise otstarwe on. Sellep. olen mõlemad astmed kõrwalkäiwas järjes, iga aasta jagu ise hestifeks korraldanud, mida iga teise astme laps muretsema peaks; nende hestide weikuse ja odawuse juures on see küll igale lapsele wõimalik (I. heft (ühehealsed) 18 laulu, II. heft (kahehealsed) 16 laulu). Sellega jäeks laulõnnade ärakirjutamise waew lastel ka järele. Sõnade walimise juures on kirikuaastat ja aastaaegajid tähele pandud; sest pöörane oleks, paastuajal jõululaulusid ja kewadel sügise laulusid laulda.

B. Asjad, mis lauluõpetaja tähele peab panema, on laste seismine laulmise aegu, sõnade wäljarääkimine, hinge tõmbamine ja ettekandmise mõnu, kui ebakombed kofumataks jäema peawad.

1. Lauljad peawad laulmise aegu seisma ning selle juures oma keha loomulikis seisus hoidma. Keha raskus peab rohkem ühe jala peale kandma, kuna tõine poolhannu eespool seisab. Käed wõiwad lodewalt risti selja taga olla, et kehale sirge seis saaks. Peale saab õige seis, kui lauljad kõik koolmeistri otsa waatawad.

2. Sõnade wäljarääkimine saab selge ja õige, kui juu niwõrd awatakse, et pöial hammaste wahela mahub. Umbhealed tulewad lühidalt ja terawasti wälja ütelda, lausahealed pikalt ja rõhutades. Sõnu ei pea mitte läbi nina inisedes peale algatama, waid koha selgesti ja täiesti, aga lõpu hiiusid wõib pisut pikkemaks wenitada.

3. Õige hingamine on niisama tähtjas kui raske. Hingama peab kirjamarfide ja sõna wahela kohtades, aga mitte keset sõna ega sarnasel kohal, mis mõttelikult ühendatud peab olema. Ei tohi ka keset nooti, ei looga ega pikkenduspunkti aegu hingata. Lauluõpetaja peaks hingamise kohad ära määrama. Hinga iga uue järgu alustuses taktifepi üles tõstmise ajal!

4. Laulu mõnu rikub, kui liig kõwasti, kiskendades lauldakse. Uue laulu harjutusel tuleb enne tafa laulda;

kui selgeks saanud, siis parajal kõvadusel. Lauluõpetaja peab ettelaulmisel ka alati poole healega laulma, mitte täie jõuga. Et „mahakiskumise“ eest hoida, on hea, et ülespoole minnes kõvenine ja fuurtemas sammudes astutakse ja allapoole tasasemaks jäädes ja weiksemates sammudes. Laulule õiget mõnu annab, kui võimalikult taktis lauldakse, see on sõnade rõhu, kerge ja raske silpide järele, ja kui sõnade mõtte järele muusikalikku tött püüetakse. Ka rikuvad laulu mõnu ilmaaegsed keha ja kehaliikmete liigutused, kui peanikutamine, keha kallutamine ja filmade kinnipigistamine. Rõige hirmsam on, kui heal wäntab wõi liugleb, mida wanad ja wagad inimesed „tundmusega“ laulmiseks arwawad.

5. Laulutunni pidamise järg oleks: heale harjutused (noodiõpetus), sõnade kätteõpetamine ja wiisi kätteharjutamine ning endistel tundidel õpitud laulude kordamine. Laulu õpetamise järg oleks: 1) Sõnade ettekandmine koolmeistri poolt; 2) sõnade seletus küsimuste kaudu, 3) sõnade järgu kaupa päha õpetamine; 4) wiisi ette mängimine, weel parem: ettelaulmine; 5) wiisi järgu kaupa kätteharjutamine, mille juures, kui kahehealega lauldakse, tõine heal enne tuleb kätte harjutada. Tõise heale peale peawad kõik pantama, kes puhtalt ja kuuldawalt weikse g (wiiuuli lahti g) wälja laulda saawad ja kelle heal kahejoonega f juurde ei ulata. Üleüldse ei pea tõise heale peale mitte wähe lauljaid pantama. Laulude eneste kohta on ütelda, et ei pea wõetama laulusid palju salmidega, küll on kahest, kõige rohkem neljast salmiist. Iga tund ei pruugi üks uus laul kätte harjutada. Alastas igas klassis (jaos) 15—20 kirikulaulu wiisi ja 15—20 weikest laste laulu kätte harjutada on küll küll.

D. Hümme käsku.

1. Lauluõppijale:

1. Õige seismine!
2. Õige hingamine!

3. Õige suu ja keele hoidmine!
4. Õige sõnade ja healte väljaitlemine!
5. Õige rõhutamine!
6. Õige healte ülesvõtmine ja pihta trehvamine!
7. Õige sõnade ja viisi mõttekohaline etteandmine!
8. Laula taha, enamiste poole healega, harvasti kõvasti!
9. Laula ilusa puhta healega, mitte kärisedes ja kisedades!
10. Laula sagedasti; alati ilusaid laulusid, mitte roppe!

II. Laulu õpetajale:

1. Walwa, et lauljad laulmise seadusi täitwad ja peawad!
2. Ära laje koge sõtmise järele laulda, ega pärast laulmist juua wõi külma toitu süüa!
3. Laula ja mängi võimalikult hästi ette!
4. Ära laje liig kõvasti, kõrgesti ega madalasti laulda!
5. Käi healtega ettevaatlikult ümber: ära wärita kauase laulmisega, ühte järge mitte üle 10 minutit laulda lasta, hoia wigasid heali (heale murdmine, kõha, „heal ära“, külmas, niiskes ja tolmuses õhus)!
6. Tee lapsed laulu seadustega ja nootidega tuttawaks! (Enne asi, siis nimi!)
7. Tee laulu sõnade ja viisi mõte lastele arusaadawaks!
8. Õpeta sõnad ja viis kindlasti pähä! Taktis!
9. Wali laulusid: õpeta üksnes sõnade kui wiisipoolest ilusaid ja tulusaid, waimlikka ja ilmalikka, waimu- ja wõimurikkaid laulusid!
10. Loe ise wirgasti muusika üle, püüa sagedasti head muusikat kuulda, laula ise hoolega, katju ühe mänguriista (wiuli, flaweri, orel, flööte) üle võimalikult peremeheks saada: kaswa muusikas seisjata edasi!

E. Lauku õpetamise algustundide proov asamas jaos.

1. tund.

I. Heale harjutused. 10 min.

Heale kõrguse otjimine: Koolmeister mängib (ehk) laulab ühe kõrge ja ühe madala heale ja laseb nende wahet ära määrata. Käsitamine: Koolm. annab d, siis küsib:

Mis kuulsite teie? Meie kuulsime ühe heale.
Koolm. annab d (kahejoonega d).

Mis kuulsite jällegi? Meie kuulsime jälle ühe heale.

Mis wahet oli neil kahel healel?

Siin kostawad lapsed enamisti: tõine oli jäme ja tõine peenike heal; wõib ka sellega rahul olla, aga parent kui koolm. seletab, et üks heal oli madal, tõine kõrge heal. Kui lapsed wahet koha ei märka, mängigu koolm. neid heali uuesti ja mitu korda ette. Selle juures wõib abiküsimust anda: Kumbas heal oli kõrgem, esimene wõi tõine?

Mis sugune heal oli madalam, esimene wõi tõine?
Sarnaselt peale d ja d weel: d ja d, d ja e, d ja a.

II. Mõnu harjutused. 10 min.

Heale kõwaduse otjimine: Koolm. annab ühe kõwa (walju) ja ühe tasase (waikse) heale ja laseb nende wahet lastel ära määrata. Käsitamine: Koolm. mängib d waljusti ja siis sedasama healt tasa; siis küsib:

Mitu healt ma tegin? Teie tegite kaiks healt.

Mis wahet oli neil healtel? Enamiste kostawad lapsed: tõine oli madal (jäme) ja tõine kõrge (peenike). Sarnasel korral mängigu koolm. uuesti, mitu korda, näidaku wiinuli peal, et üht ja sedasama healt mängib, seega

mitte üks madal ja tõine kõrge ei või olla, vaid üks muu vahe peab olema, mängigu \bar{d} ja \underline{d} , esti ühewaljuselt, et näidata, mis kõrge ja madal heal on, siis mängigu neidšannu weel kord, aga üht taja, teist waljusti. Rõige parem arusaamisele aitaja on, kui koolm. ühe lause kõwasti ja tõise taja räägib. Võpeks, ühel ehk tõisel teel saab koolm. enamisti ikka kostuse: üks heal olla juur ja tõine weike; juin antku koolm. nimes kõwa ja taja.

III. Weerde (tatti) harjutused. 10 min.

Seale rõhu otjimine: Koolm. mängib \bar{d} healt (ehk ka muud) mitu korda poolenoodi pikkusel ja loeb seal juures 1. 2., 1. 2., 1. 2. Siis küjib:

Mis kuulsite teie? Meie kuulsiime ühte healt.

Mis tegin ma seal juures? Teie lugesite üks, kaks. Koolm. Mina mängin, lugege teie 1 2 (a), lööge käsi ühe ja kake aegu kokku (b), lööge jalaga ka ligi (d)! Lööge ühe aegu waljumini, ütelge „üks“ rõhutades! Selle juures mängigu koolm. iga löögile uus heal.

IV. Sõnahaarjutused. 10 min.

Koolm. kirjutab tahwli peale tähed: a e i o u ja lasneb neid üksikult ja kooris lugeda. Siis seletab: Mõtelge (paremaks arusaamiseks kirjutab) igale tähele pette! Kui üks proowi õieti on teinud, lugegu koor, mille juures koolm. selle peale peab waatama, et umbheal liihikeselt ja terawasti ning kindlasti, aga lausheal pitkalt wälja üteldakse. Seletagu ka iga heale wäljaiitluse kohast juu seisu. Nii lasku ta antud laushealtele korraft kõik umbhealed ette seada ja lugeda (üksikult ja kooris): p t k l m n r s w j h. Mõned lapsed ei saa igat healt wälja ütelda (r k s h), neid aidaku ja harjutagu iseäranis.

V. Pauluhaarjutused. 10 min.

Õjimesel tunnil, nagu juurem hulk koolm. teewad,

ei maksa kohe päris laulu käpile wõtta, ei ka terwet healte järge (scalat) läbi laulda lasta, sest palju lapsi (iga wiies laps) ei ole harjunud rohkem kui üht healt tegema, enamisti d (eht es). Seda healt tehku (laulgu) lapsed kooris ja ükijult taha järele. Mitmed lapsed ei saa ühes laulda, laulwad kas kõrgemalt eht madalamalt. Neid pangu isepaika istuma ja õpetagu neid iseäranis. Iga laps peab laulma õppima. Ka halwa muusikalise kuulmisega lapsi saab hoolsa harjutamise läbi eesmärgile wiia. Kui laps madalamalt laulab, lasku teda wõimalikult ja kõwasti ja pikkalt laulda; kui kõrgemini laulab, hakatu sealt peale ja mingi sammumult alla poole. Selle juures mängigu ja laulgu ise hoolkasti liqi, ning lasku tihti tõistel kooris liqi laulda.

Lauldagu la ja kõikide lausahealte peal: a e i o u õ ö ü ä. Kui algus d-heal kõigil läheb, mintagu samm kõrgemale: d e.

2. tund.

I. Healeharjutused.

Heale kõrguse wahetegemiseks antakse 3—4 healt. Käsitamine nagu esimesel tunnil.

II. Wõnunarjutused.

Heale kõwaduse wahetegemiseks antakse 3 healt. Käsitamine nagu esimesel tunnil.

III. Weerdeharjutused.

Heale rõhutamine wahetab 2/4 ja 3/4 taktis, maha ja üleslöögil. Käsitamine nagu esimesel tunnil.

IV. Sõnahaarjutused.

Umbhealed lisatakse antud lausehealele taha ning lausaheal öeldakse puhk pikalt, puhk lühikeselt.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

V. Wiifi harjutused.

Laulda lastakse nüüd kolmes astmes: d e fis. Käsitamine nagu esimesel tunnil.

Kui aega üle jääb, võib päris laulmist ette võtta. Paremini on see küll kolmanda tunni osaks jätta.

3. tund.

Kolmanda tunniga on pärislaulmine alustada, millest saadik tunnipidamise järg nii olgu, kuidas see B: 5. all antud. Selleks on eelseisaw laulukogu sammumas järjes kofku kofku seatud, nii et iseäralisi healeharjutusi enam waja ei ole. Üksnes healte üleswõtmise harjutusi peab iseäranis edasi aetama, alamas jaos nummerte järele healtejärge (scalat) nõnda, nagu pilt siin kõrwal näitab; ülemas jaos nootide järele, ning weel peacheali. Moll-scalat ei peaks wallakoolis jügugi puudutama, niisama õige wähefest molli tõugu laulusid õpetatama. Healejärje laulmisteks on sünnis hüüdu „la“ pruukida, siis healte nimesid: do re mi fa sol la si.

Ülemas jaos nootide õpetamist pole tarwis siin enam näitustega seletada; seda leiab iga lauluõpetaja isegi tõise jao methodikalikust järjest. See siin esimeses jaos antud käsitamise õpetus sünnib ja maksab ka tõise jao kohta. Nii palju on weel ütelda, et laulu õpetamise tunnis kanget korda peab pidama, kui asjast midagi wälja peab tulema.

Õpimese ande ilmunise järel awaldati ajalehtedes arwustamisel mõtet, et rahwakooli laulude kogu peaks kas oma ehk suuremalt jaolt oma rahwawiisidest kofku seatud olema. Selle kohta on järgmist ütelda. Rahwawiisid on tõesti õige wiisirikkad, lihtsad ja kerged; nende

omanduste pärast nõutakse õigusega kooli laulude kogus neile aset. Kuid pea osa ei või nad mitte etendada, sest kooli laulmise ülesanne peab kaugemale ulatama: peab rahva muusikamaitset edendama ja kunstiaastme kõrguseni üles viima. Seda ei saa mitte ainult rahwawiišidega teha, vähemalt mitte oma ja üheainsa rahwuse rahwawiišidega. Sest iga rahwuse rahwawiišidel on kõigest üks iseäralik teataw tüüp (põhjusjoon) olemas, seega üleüldises muusikamaitset ühekülgisus. Nii on meie Eesti rahwawiišide iseäraldus jagatud faktilöögiga tetrachord, nõnda nimetatud kiriku (ka Greeka või antike) helitõugus; Wene rahwawiišide tüüp on legaatoline langew scala, Saksa omadel accentiline tõusew scala. Niipalju, kui iga rahwa muusikatüüpuse äratundmiseks waja, on ka jään kogus rahwawiišid tarwitatud, ning selleks ei ole rohkem waja kui paar lauluõpetamise astet, aga rahwaskooli lauluõpetamisel on hoopis enam astmeid waja. Siin kogus on 15—17 astet tehtud, nagu metodikalik jtsujärg näitab.

Methodikalik järg (heale harjutuses) I. jaole.

- I. Heale laius 3 astet d—f (fis) $\frac{1}{4}$ ja $\frac{1}{2}$ noodid C ($\frac{4}{4}$) takt.
- II. Heale laius 4 astet d—g.
- III. Heale laius 5 astet d—a. a) $\frac{3}{4}$ takti.
b) $\frac{4}{4}$ taktis $\frac{1}{4}$ noot.
- IV. Heale laius 6 astet d—h, $\frac{1}{8}$ noodid.
- V. Heale laius 8 astet c—c $\frac{1}{8}$ tala.
- VI. Heale ulatus ülesse kuni \bar{d} , punkt $\frac{1}{4}$ juures.
- VII. Heale ulatus ülesse kuni \bar{e} , punkt $\frac{1}{8}$ juures.
- VIII. Heale ulatus ülesse kuni \bar{f} , $\frac{1}{8}$ noodiga hakates.
- IX. Legato, wibuga ühendus.
- X. $\frac{1}{16}$ noodid, lahtiselt ja talana.
- XI. $\frac{6}{8}$ takti (ühe löögi all kolmeks jaotus).

- XII. Heale kõvadus: p f mf.
 - XIII. Staccato (jagamine).
 - XIV. Triolid.
 - XV. Kunstlifemad lausud.
 - XVI. Raanonid a) ja b).
-

Lauluõpetajale.

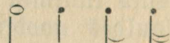
K. Ruut'i „Kooli laulude kogu“ II jao juurde.

Laulu õpetamisel tuleb kolm astet teha. Esimesel astmel on üksnes kuulmise järele laulmine, teisel astmel kahehealega lauldes noodist laulmine, kolmandal astmel on noodist kooris laulmine eesmärgiks. Kooliaeg rahva algkoolides on lühike, aga õpeainete poolest rohke; lauluõpetamise jaoks on igas klassis nädala jooksvul kõigest paar tundi, sellepärast ei või aega mitte iseäraliste healeharjutuste peale ära viita, nagu jeda eriteaduse koolis tehakse, vaid peardõht peab laulu laulmise peale pandama. Sellepärast peavad laulud kindlas, healeharjutuseliselt edenevas järjes walitud olema, nagu selles laulukogus tehtud on. Healeharjutuseks on üksnes wiifilist ja accordilist sealat, mitmesugusest kõrgusest alates, iga tunni algusel paar korda üle laulda. Noodiõpetusest tuleb üksnes niipalju võtta, kui käpile tulemas laulus iseäraldust sellepoolest ette tuleb. Algusel tuleb noodiõpetust küll enne laulmist ette võtta, aga pärastpoole laulmise wahaeagadel, kui healt puhata lastakse. Kuis noodiõpetust anda, selleks üks proow (esimine tund).

Koolm. laulab ehk annab wiivuli peal ühe heale (heli) ja küsib: Mis teie kuulsite? (Meie kuulsiime ühe heale.) Koolm. seletab: Sgat healt võib kirja panna. Kõne heale märki kutsutakse täht (kiri), laulu heale märki kutsutakse noot. Mis on noot? (Noot on lauluheale kiri.) Koolm. annab ühe kõrge, tõise madala heale. Mis wah on neil healtel? (Üks on kõrge [peenike], tõine madal [jämne] heal.) Nii otsitakse kõik neli heale iseldust üles. Siis läheb koolm. järqmiseft edasi: Mitu iseldust tuleb nii healte juures tähele panna? (Heale: 1. kõrgus, 2. kestus [pikkus], 3. waljus [jõud], 4. wärw [heli].)

Rahte esimest omadust saab noodiga näidata, kahte wiimast üksnes osalt, suuremalt jaolt tuleb neid sõnadega ütelda.

Heale kõrgust näitab noodi koht, heale kestust näitab noodi kaju. Heale kõrguse määramiseks on wiis joont (noodi joonestif) ja wiis abijoont pealpool joonestifku, tõine wiis joont allpool joonestifku. Mida kõrgem heal, seda kõrgemale tuleb noot; mida madalam heal, seda allapoole tuleb noot. Heale pikkuse määramiseks on wiis isefugust noodikaju

Iga antud õpetus tuleb küsimuste kaudu kätte õpetada. Mäherdusel järjel nooti ja healeharjutust tuleb õpetada, näitab järqmine tabel, mille järele laulud on wiisilisel walitud. Laulude sõnad on ühtlasi looduse ja firikuaasta kohaliselt wõetud: 1) waimulikud laulud, 2) ajakohased ilmlikud laulud, 3) looduse laulud, 4) isamaa laulud, 5) feltskonna laulud (jutustawad laulud).

Igale laulule on sündsad wenekeelsed sõnad antud, et ka jellekohast nõudmist täita*).

Methodikalif järg (healte harjutuses) II. jaole.

- I. Täis-, pool- ja weerandnoodid mahalöögil.
- II. Täis-, pool- ja weerandpaused üleslöögil.
- III. $\frac{3}{4}$ taktil mahalöögil, :: II b $\frac{3}{4}$.
- IV. $\frac{3}{4}$ taktil üleslöögil, wibu ja wöti.
- V. $\frac{1}{8}$ -noodid ja paused, talaga ühendus.

*) Siiski on mul wenekeelsete sõnade kohta weel juure lisada, et iga „laulujuhataja“, kellel suurest Wene firjwarast kohajemad ja sündsamad sõnad, kui siinsed, siis pruukigu neid. Mul ei olnud senini wõimalust paremaid saada, sellepärast palun igat kooliõpetajat ja laulujuhatajat lahtelt mulle nimelt iga eestikeelse laulu kohta ka sündsaid wenekeelseid sõnu saata eht nimetada, misukeses raamatus neid leida. Oleksin iga näpunäite eest väga tänulik.

Raamatu teises trükkis saakswad siis kohalisemad sõnad tarwitatud ja ka muud juhatused ning soowid, mis laulude juures tarwis muuta, tähele pandud.

Helme Koorikülas, koolm. K. Ruut.

- VI. Punct $\frac{1}{4}$ noodi juures.
- VII. Punct $\frac{1}{2}$ noodi juures.
- VIII. Punct $\frac{1}{8}$ noodi juures, $\frac{1}{16}$ noot ja pause.
- IX. Poole löögiga ($\frac{1}{8}$ noodiga) alustus.
- X. $\frac{6}{8}$ taht maha- ja üleslöögil.
- XI. $\frac{3}{8}$ taht.
- XII. *p. f. mf.* ja heale paisumine (heale waljus).
- XIII. Taktilöök neljaks jagades ($\frac{1}{16}$ noodid), paasjaged.
- XIV. Staccato ja marcato.
- XV. Triolid (lööb kolmeks jagada).
- XVI. Ringlaulud (kaanonid esimeses jaos).
-

Lauluõpetajale.

K. Ruut'i „Kooli laulude kogu“ III jao juurde.

Kolmas, kõrgem lauluõpetamise aste on mitmehealne kooris laulmine noodist. Praeguse rahwakooli rakenduskaava juures ei ole seda kolmandat astet wallakoolis mitte võimalik võtta, vaid jääb kihelkonna kooli ja ministeriumi koolide ülema klassi jaoks, kus kasvandikud wanaduse ja kehalise kasvu poolest jellele väljarenemise järjele jõuavad, et kooris laulmine võimalikuks ja tarvilikuks saab. Nendes koolides on kooliaasta küll pikem, aga et mitmeheale harjutamine rohkem aega võtab, laulud ise ka pikemad ja raskemad peavad olema, nii ei või ka siin methodikaliste astmete arv mitte palju suurem olla kui wallakoolis, see on 15—17 astet. Sellekohaselt olen siis ka selle kolmanda jao välja töötanud viies andes, iga anne ühesuguse methodikalise järjega, nii et viis aastat järgi mööda ise annet tarvitada võid, iga aasta uute lauludega. Iga koolilaps peab igal aastal ühe ande muretsema ja otse noodist laulma, mis laulu õpetamist märksalt fergendab ja võimalikuks teeb, palju rohkem laulusid ühel kooliaastal ära õppida võid. Endisel lauluõpetamise viisil, peast, ilma noodita ja noodiõpetuseta, eht ära kirjutamise teel oli koolis õpitavate laulude arv umbes kümme; eelseisva noodist laulmise kaudu võid tuni kolmkümmend laulu ära õppida.

Laulu sõnad on aine poolest niifamafugused, kui kahes esimeses jaos: 1) waimulikud laulud, 2) ajakohased ilmalikud laulud, 3) looduse laulud, 4) isamaa laulud, 5) jeltskonna laulud (jutustawad). Kiriku- ja looduse-aegadega üheaajaliseks korraldamine oli palju muude järje nõudmiste juures hoopis raskem, nii et

fõnade jisu ajaga igakord just mitte kokku ei käi. Seda wiga wõib aga sellega wälja woolida, et wenekeelsete laulude jisu ajakohane wõetakse. Muusikaliselt ei pruugi wenekeelsed laulud just selle järje kohalised olla, waid mõne ennem läbiwõetud järje kohased. Wenekeelseid sõnu pole ma kolmanda jao lauludele mitte annud, waid selleks tulewad otsekohe wenekeelsed laulud, wõimalikult Wene omast muusikast, wõtta. Igal kõrgema kooli lauluõpetajal saab juba wenekeelsed noodikirjandust olema, kust ta antud methodika tabeli eeskujul walida wõib. Neg annab selleks ka mahti, sest ministeriumi- ja kihelkonnakoolis kestab kooli-aasta 33—36 nädalat, igal nädalal on 2 tundi laulmist. Kahe tunni (s. o. nädala) jookkul wõib küll nooditundmise waral ühe uue laulu ära õpetada, ühtlasi wanu lauluõid korrata. Kui kordamise aja, kroonu- ja kirikupühade peale langewad tunnid ning weel koolmeistri perekonna ja majapidamise läbi juhtumisi kaotjale minewad tunnid maha arwame, siis wõib ikka peale jään antud 17—18 eestikeelse laulu weel 10 wenekeelset laulu ära õpetada, arw, mida praeguste kooliõilemuste poolest nõutakse. Kõrgemas rahwakoolis peab eesmärgiks olema, kaswandikujid ka noodikirjutamises harjutada, ning selleks on sünnis jeda 10 Wenekeelset laulu pruukida.

Siin kolmandal astmel tuleb üleüldine muusikaõpetus kawakindlalt läbi wõtta, kas Hermann'i ehk Kappeli muusikaõpetuse raamatu järele, sest ilma täielise noodiõpetuseta ei ole noodist laulmine mitte wõimalik. Noodiõpetust tuleb tunni sees sel ajal wõtta, kui laulmise wahaeagadel healt puhata lastakse, sest terve tund aega üht joont laulda ei suuda mitte ükski heal. Healemurdmise aegu ei tohi mitte üle wiie minuti üht joont laulda, sedagi üksnes heale ulatuse keskniiste healtega ning alati piano. Selle kolmanda astme aegu ongi nooresoo juures enamasti healemurdmise aeg.

Noodiõpetusega ühtlasi on ka healeharjutusi wõtta, ega mitte enam heale wiisikäigu jihiliselt (rhythmika ja

metrika poolest), waid healte astmelise kauguse (interwalli) jihiliselt, see on: õige heale trehwanist. Sellekohaseid harjutusi ma mitte ei annud, sest et neid tulusam on koos seinatahwlist näha ja laulda. Nende harjutuste tahwile üleskirjutamine ei wõta palju aega ega waewa. Nende harjutuste kogule juurde lisamine teeks andeid asjata kallimaks. Looituse järele saab igal lauluõpetajal mõni niisugune healte trehwanise kogu olema. Wõerastes keeltes nimetatakse niisugusid harjutusi solfeggio (vocalises et exercices). Nende arv on legion. Minule tuntud paremad on Garcia, Stockhauseni ja Winteri omad. Kui aga peaks soowitama, wõiks ju edaspidi neid harjutusi ühes anda.

Sarnasest lauluõpetamise moest, kuis seda wanasti aeti, peaks meie ajal juba wälja jõutama, kindlale kawalisele methodikale. Seni ajani tuubiti ainult laulusid pähe, ilma mingi laulude walikuta, plaanita, huupi, kuidas aga juhtus, ilma noodiõpetuseta, ilma healeharjutusteta. Otstarwe oli, mitte et muusika meelt ja maitset ning arusaamist kaswandikkudes äratada, waid et suurtel pühadel kirikutes ja awalistel pidudel ülesastumiseega ise hiilgada ja kuulajaid lõbustada. Kui noor inimene koolist lahkudes mõne aasta pärast ilma arusaamiseta pähe tuubitud laulud oli ära unustanud, nagu jeda nüüd kõrgesti kiidetud naturalmethodiliselt õpitud Wene keelega sünnib, laulud, mis oma raskuse ja pikkuse pärast puuduliselt kätte omandatud, siis oli ta muusika asjas sellesama astme peal, mis ta enne kooli oli olnud. Sellespärast ei edene ega püüsi koos meie maal asuwad laulukoorid. Nüüd peab püüdma kõige wähema aja kuluga kõige suuremat kätte saada.

Methodikalik järg (healte harjutuses) III. jaole.

- I. Paujeta lihtlaulud (homophon).
- II. Paušega, liikuvama käikudega.
- III. Cromatico.
- IV. Syncopatio.
- V. Fiorette e melisma (ilustused).
- VI. Sfeeralised tahtid $\frac{4}{2}$, $\frac{3}{2}$, $\frac{6}{4}$, $\frac{9}{8}$.
- VII. Solo, Tutti, Unisono.
- VIII. Saoline rütmik.
- IX. Meesteoor.
- X. Segaeoor.
- XI. Chiave (noodivõtmed), hüppaw käik.
- XII. Figuration.
- XIII. Imitatio.
- XIV. Fugato.
- XV. Solo, ümiseja kaaseoor.
- XVI. Solo, täiskeori kaashealel.
- XVII. Symphonia.

Uued kooliraamatud:

Kooli kannel.

176 ühe-, kahe-, kolme- ning neljapäälelisi laulu (Sesti koolidele, ühtlasi ka lasteaedadele ning kodulastele. Vija: Ühikühe noodiõpetus. Toimetanud Friedrich Kuhlbars. Kirjaniku pildiga. Hind 40 kop., kõwade kaantega 45 kop.

Kooli laulude fogu.

Kogumud H. Ruut, koolm. Koorliilas.

- I. Ühehealelised laulud. Hind 10 kop.
- II. Kahehealelised laulud. Hind 12 kop.
- III. Kolme- ja neljapäälelised laulud. Hind 15 kop.

Kirifulugu rahwakoolidele.

G. Demmeri ja teiste järele kokkuseadinud M. Jürgen. Hind (kõwade kaantega) 25 kop.

Rehkenduse ülesanded.

Sesti rahwakoolidele. Esimene anne. Esimene ja teine kooliaasta. Kokku seadinud G. Weinmann. Hind (kõwade kaantega) 30 kop.

Sassafeele kool.

Õedõppimiseks. I. jagu. (Teine trükk). Väljarääkimise õpetus. Hind (kõwa kaantega) 20 kop.

Sassafeele kool.

Õedõppimiseks. II. jagu. Sõnadõpetus (Grammatika). Viasõõ lühifene sõnastil tarwitikumatest sõnadest. Hind (kõwade kaantega) 35 kop.

Sõnaraamatufene.

Словарикъ къ первому выпуску «Ученье свѣтъ». В. Лафина и Хохлова. (Teine trükk). Hind 10 kop.

Tellimise adress:

H. Leoke,
raamatukauplus, Wiljandis.